

Muinsuskaitse eritingimused nr 411

Muinsuskaitse eritingimuste andja:

Asutus: Muinsuskaitseamet

Haldusakti allkirjastaja: Reelika Niit

Väljastamise kuupäev: 29.08.2023

Muinsuskaitse eritingimuste taotluse ja hõlmatava mälestise andmed:

Taotluse number: 1396

Taotluse esitamise kuupäev: 15.08.2023

Taotleja: Prangli Külaselts

Mälestise reg-nr: 23710

Mälestise nimi: Vana-Prangli mõisa sepikoda

Muinsuskaitse eritingimuste

taotlemise eesmärk: Hoone restaureerimis- ja ehitusprojekti koostamine

Muinsuskaitse eritingimuste andmise alus ja lähtedokumendid:

- muinsuskaitse seadus (edaspidi: *MuKS*) § 50 lg 1–4; § 55;
- „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ kultuuriministri 12.08.1999 määrus nr 17, (RTL 1999, 122, 1666);
- „Kultuurimälestiseks tunnistamine ja kaitsevööndi määramine“ Kultuuriministri 17.01.2006 käskkiri nr 12 (RTL 2006, 9, 181);
- objekti pildistamine ja vaatlus 18.08.2023 (Muinsuskaitseameti Põlvamaa nõunik Anu Lepp).

Muinsuskaitse eritingimuste sisu ja põhjendused:

Mälestise lühike ajalooline ülevaade¹

Vana-Prangli e Prangli mõis (sks k *Alt-Wrangelshof*) pärineb keskajast ning seda on esimest korda mainitud 1550. aastal. 16. sajandil kuulus mõis von Wrangellide aadliperekonnale ning

¹ Kasutatud:

<https://www.mois.ee/tartu/prangli.shtml>

Maiste, J., Suuder, O., Tilk, K. Mõisate inventariseerimine. Eesti NSV mõisaarh. riikliku kaitse alla võtmise ettepanekud-põhjendused. Köide XIV - Põlva rajoon. Tallinn 1979. ERA.T-76.1.10578

Ranniku, V. Eesti NSV mõisate esialgne ülevaade. Põlva rajoon. Tallinn 1977. ERA.T-76.1.3141

nende järgi sai mõis ka nime. 17. sajandil kuulus mõis peamiselt riigile. Peale Põhjasõja järel oli mõisal aja jooksul rida erinevaid omanikke, 1919. aastal võõrandati mõis Edgar von Löwis of Menarilt. Mõisa peahoone on praeguseks hävinud. Tõenäoliselt 19. sajandi lõpus ehitatud sepikoda on ilusate proportsioonidega neogooti stiilis maakivihoon. Hoonet ilmestavad keraamilistest tellistest laotud karniisid, avade ääristused, petikud, profileeritud sokliosaga nurgatornid. Nõukogude perioodil kasutati hoonet töökojana, tõenäoliselt 1980. aastatel on rajatud hoone läänepoolsele küljele tuhaplokkidest ja silikaattellistest juurdeehitis.

**Olemasolev seisukord ning algupärased materjalid ja traditsioonilised töövõtted mälestise konserveerimisel, restaureerimisel ja ehitamisel (MuKS § 3).
Põhjendused hea restaureerimistava rakendamiseks.**

Mälestise restaureerimisel on eesmärk säilitada maksimaalselt algupäraseid hooneosi, detaile ja tagada selle terviklikkuse ja varem loodud väärtuse taastamine.

Kavas on hoone restaureerida ja taastada ning võtta kasutusele külaseltsi tegevuste tarbeks.

Katusekate ja -konstruktsioonid – Hoone viilkatust katab praegu ajutine avariikate (bituumen-laineplaat), mis paigaldati pärast 2010. aastal sisse varisenud eterniitkattega katuse asemele. Katusekonstruktsioonid ei ole algupärased. Algupärane katuseviilu nurk on olnud kõrgem ja teravam (vt Lisa, fotod 1 ja 5) ning lubatud on see taastada.

Katusekatte asendamisel paigaldada keraamiline S-kivi, alternatiivina on lubatud ka eterniitkate. Lubatud on ka integreeritud päikeseelementidega katusekate.

Korstnad ja korstnapitsid – Hoonel on olnud üks korsten, mille korstnapits oli laotud keraamilistest tellistest. Praeguseks on korsten korstnapits hävinud. Vajadusel taastada korsten, korstnapits laduda keraamilistest tellistest, järgides ajaloolist profiili ning paigaldada serva katteplekid.

Sademeveesüsteem – Hoonel puudub sademeveesüsteem. Vajadusel kavandada sademeveesüsteem, kasutades ümara profiiliga terasplekist ning valtsitud põlvedega vihmaveelehtreid, -renne ja -torusid.

Välisseinad ja sokkel – Hoonel on krohvimata maakiviseinad. Hoonet ilmestavad keraamilistest tellistest laotud räästakarniisid, otsaviilude lai profileeritud vöö, avade ääristused, petikud, profileeritud sokliosaga nurgatornid. Sokliosa eendub mõnevõrra välisseinast.

Säilitada ja korrastada välisseinad, sh keraamilistest tellistest dekoor ja detailid. Hoone välispidine soojustamine ei ole lubatud. Kiviseinte seestpoolt soojustamine on ehitustehniliselt suure riskiga seotud tegevus ning seda ei ole lubatud kavandada, soojapidavuse tõstmiseks soojustada horisontaalsed pinnad, lubatud on ka n-ö hoone hoones lahendus (ehitusfüüsikaliselt toimiv lahendus, rajades õhuvahega topeltseinad).

Sepikoja lääneküljele rajatud hilisem juurdeehitus on soovitatav lammutada, vajadusel on lubatud see olemasolevas või väiksemas mahus rekonstrueerida.

Avad ja avatäited – Hoonel ei ole säilinud algupäraseid aknaid ega uksi. Ida- ja läänepoolsel fassaadidel on kolme avara kaaraknaga akendegrupp, lisaks on fassaadides petikaknad. Otsaviiludes on ümaraknad. Aknaavad on ääristatud eenduva tellislaoga. Kavandada uued hoone arhitektuuriga sobivad puitaknad.

Kavandada uued hoone arhitektuuriga sobivad puituksed/väravad. Lubatud on kavandada ka klaasist topeltuksed ning hoida puituksed vajadusel avatult, et saada lisavalgust.

Interjöör – Hoones sees ei ole säilinud visuaalse vaatluse põhjal väärtuslikke detaile ega viimistluskihte. Hoones on nii varingurususid (sh kunagine sepääs, korsten) kui ka olmeprahti.

Tehnoseadmed – Vajalike tehnoseadmete välisosade paigutamine hoone fassaadidele ega katusele ei ole lubatud. Juhul kui hoonesse paigaldatakse soojuspumpasid vms, siis paigaldada välimised seadmed maapinnale hoonest eraldiseisvale vundamendile (postidele või betoonist plaadile). Pumpa ei tohi kinnitada hoone välisseina külge, kuna pump vibreerib pidevalt, mistõttu võivad tekkida hoone konstruktsioonide kahjustused.

Kasutatav puit – Puit peab olema terve: mitte kasutada mädanik- ja putukkahjustustega puitmaterjali, samuti vältida keerdkasvu ja ränipuitu (säsi kõrvalekaldega tsentrist üle 3 cm). Sine vähene esinemine ei ole ehituslikust vaatenurgast probleem, kuna puidu tugevusomadused säilivad. Eksponeeritavatel puitpindadel ja uste ning akende materjalis pole sine lubatud. Parima vastupidavusega on suure lülipuidu osakaaluga ja kitsaste aastarõngastega puit. Palkide mõõdetud niiskussisaldus kuni 14%, et vältida palgi kuivamisel tekkivaid pragusid (värske kuivatist tulnud palk on niiskussisaldusega $20 \pm 0,5\%$). Proteesid valmistada täpsed, proteesimise eksimus võib nähtavatel pindadel olla maksimaalselt 2 mm.

Väärtuslikud detailid ja tarindid

1. Sepikoja algne maht.
2. Maakividest välisseinad ning keraamilistest tellistest kujundus (räästakarniisid, otsaviilude lai profileeritud vöö, avade ääristused, petikud, profileeritud sokliosaga nurgatornid).

Muinsuskaitse eritingimused:

1. Eksterjäär

- 1.1. Säilitada hoone olemasolev maht, sh harja- ja räästa kõrgus.
- 1.2. Vajadusel kavandada uus katusekonstruktsioon, kasutada kvaliteetset puitmaterjali. Kivipinnad isoleerida puitpindadest. Lubatud on taastada algne katusekalle ajalooliste fotode alusel.
- 1.3. Lubatud on katusealuse soojustamine (seejuures tagada katusekonstruktsioonide tuuldumine, eriti räästa- ja harjapiirkonnas).
- 1.4. Uueks katusekatteks kavandada keraamiline S-kivi, alternatiivina on lubatud ka eterniit. Lubatud on ka integreeritud päikeseelementidega katusekate.
- 1.5. Vajadusel taastada korsten, korstnapits laduda keraamilistest tellistest, järgides ajaloolist profiili ning paigaldada serva katteplekid.
- 1.6. Vajadusel kavandada sademeveesüsteem, kasutades ümara profiiliga terasplekist ning valtsitud põlvedega vihmaveelehtreid, -renne ja -torusid.
- 1.7. Säilitada ja korrastada välisseinad, sh keraamilistest tellistest dekoor ja detailid. Hoone välispidine ega seestpoolt soojustamine ei ole lubatud, soojapidavuse tõstmiseks soojustada horisontaalsed pinnad. Lubatud on n-ö hoone hoones lahendus (ehitusfüüsikaliselt toimiv lahendus, rajades õhuvahega topeltseinad).
- 1.8. Kavandada uued hoone arhitektuuriga sobivad puitaknad. Lubatud on kavandada akendele sisemised raamid, kuhu võib paigaldada pakettklaasi.
- 1.9. Kavandada uued hoone arhitektuuriga sobivad puituksed/väravad. Lubatud on kavandada ka klaasist topeltuksed.
- 1.10. Tehnoseadmete välimised seadmed paigaldada maapinnale hoonest eraldiseisvale vundamendile ja varjestada sobivalt.
- 1.11. Sepikoja lääneküljele rajatud hilisem juurdeehitus on soovitatav lammutada, vajadusel on lubatud see olemasolevas või väiksemas mahus rekonstrueerida.

2. Interjäär

- 2.1. Ruumiplaneeringule tingimusi ei seata.
- 2.2. Siseviimistluses kasutada traditsioonilisi ja ajastukohaseid ehitus- ja viimistlusmaterjale (lubikrohv, lubivärv, puit, tellis jne).

3. Üldised tingimused

- 3.1. Ehitusprojekt tuleb esitada põhiprojekti staadiumis (MuKS § 50 lg 4).
- 3.2. Ehitus- ja restaureerimistööde ajaks on kohustuslik tagada muinsuskaitseline järelevalve. Muinsuskaitsealist järelevalvet võib teostada pädev isik, kes peab esitama kuue kuu jooksul pärast tööde lõppu muinsuskaitsealise järelevalve aruande (MuKS § 55, § 56 lg 1-2). Muinsuskaitsealist järelevalvet võib teostada muinsuskaitse valdkonnas majandustegevusteadet omava ettevõtja pädev isik (MuKS § 68).
- 3.3. Enne tööde algust tuleb taotleda Muinsuskaitseametilt tööde tegemise luba <https://www.muinsuskaitseamet.ee/et/load> (MuKS § 52 lg 1).
- 3.4. Tööde teostaja on kohustatud säilitama muinsuskaitsealal töid tehes avastatud rajatise, tarindi, hooneosa, viimistluskihi, arheoloogilise kultuurkihi või muu leiu või asjaolu, mida seni tehtud uuringute käigus ei ole dokumenteeritud või millega projekteerimisel või tööde tegemise loa andmisel ei ole arvestatud, muutmata kujul ning teavitama sellest viivitamata Muinsuskaitseametit (MuKS § 60).

Muinsuskaitse eritingimuste vaidlustamine ja muu teave:

Muinsuskaitse eritingimusi on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavakstegemisest, esitades vaide Muinsuskaitseametile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Muinsuskaitse eritingimused on ehitusprojekti lähtedokument (MuKS § 50 lg 1).

Muinsuskaitse eritingimused kehtivad viis aastat alates nende andmisest. Muinsuskaitseamet võib põhjendatud juhul pikendada eritingimuste kehtivust ühe korra, viie aasta võrra (MuKS § 51 lg 5).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Reelika Niit

eritingimuste peaspetsialist

Lisa – Asendiplaan ja fotod